ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»
професор

_____ Олег ТОДОЩАК

«_15_» _____ 2026 року

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Петрова Володимира Володимировича на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», (тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національного університету «Одеська юридична академія» від 14 листопада 2023 року, протокол № 2)

Витяг

з протоколу засідання кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

від 12 червня 2026 року (протокол № 12)

Присутні:

завідувач кафедри, д.ю.н., професор Подцерковний О.П. – *науковий керівник*; професор кафедри, д.ю.н., професор Возняковська К.А.; завідувач кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції, д.ю.н., професор Харитонова О.І.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Квасніцька О.О.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Добровольська В.В.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Гофман О.Р.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Попелюк В.П.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Згама А.О.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Будурова Г.М., аспірант Петров В.В.

З присутніх науково-педагогічних працівників кафедри 3 доктора юридичних наук та 6 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження , поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Петрова Володимира Володимировича на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризував його об'єкт та предмет, виклав науково-практичну значимість роботи, надав відомості щодо впровадження результатів дослідження.

Обґрунтовуючи вибір дисертаційного дослідження, здобувач зазначає, що дисертація є комплексним дослідженням питань щодо виокремлення й характеристики поняття та ознак стимулюючої функції господарського права в аспекті розвитку підприємницької діяльності. З переходом української економіки на ринкові рейки, розширенням свободи вибору людини, зростанням засад добровільності в її поведінці, закономірно підвищується роль стимулюючих важелів правового впливу. Тому розгалужена система стимулів у вигляді суб'єктивних прав, законних інтересів, заохочень, гарантій та пільг розглядається сьогодні як необхідний атрибут демократичної, правової держави.

Безумовно, питома вага стимулюючих засобів значно відзріняється залежно від сфери правового регулювання та сучасних умов господарювання. Наприклад, можливості правового стимулювання об'єктивно обмежені у кримінальному, адміністративному праві через саму природу регульованих ними суспільних відносин. Тут традиційно панують заборони, обмеження, заходи юридичного примусу, у той час як стимули мають поодинокий характер і застосовуються радше як виключення.

Протилежна ситуація спостерігається у господарських відносинах, головна енергія яких – підприємницька діяльність, – носить виключно добровільний, ініціативний характер, чим обумовлюється необхідність широкого використання правових стимулів, побудови загально-стимулюючого режиму господарювання. Не випадково, що Господарський кодекс України зводив правове стимулювання до рангу найважливіших форм впливу на національну економіку, підкреслюючи його значення у вирішенні таких складних завдань як забезпечення науково-технічного прогресу, конкурентоспроможності вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення.

Викладені вище аргументи свідчать про вельми значний потенціал господарсько-правових стимулів у підвищенні ефективності регулювання економічних відносин, особливо під час воєнного стану та повоєнного відновлення.

Проблемними положеннями є господарсько-правове обґрунтування стимулювання з огляду його як функції стосовно підприємницької діяльності задля, зокрема, правосвідомості і правозастосування, та зумовлює актуальність дисертаційного дослідження.

Метою дисертації є комплексний аналіз, з'ясування сутності, значення стимулюючої функції господарського права в контексті динаміки підприємництва та розробці пропозицій з удосконалення чинного законодавства у досліджуваній галузі.

Для досягнення поставленої мети у дисертації вирішувались такі завдання:

– проаналізувати науково-теоретичні підходи до визначення та ролі стимулюючої функції у системі функцій господарського права;

– дослідити особливості взаємозв'язку стимулів і обмежень як методів регулювання господарських відносин;

– охарактеризувати стимулюючі правові механізми регулювання господарської комерційної діяльності (підприємництва) у контексті державної економічної політики;

– визначити системний характер господарсько-правових засобів стимулювання розвитку підприємництва;

– окреслити особливості господарського-договірного права в стимулюванні підприємницької активності;

– виявити особливості ролі стимулювання на платоспроможність підприємців та процедури її відновлення;

– дослідити стимулювання підприємницької активності та виробництва в умовах воєнного стану;

– встановити роль та місце стимулюючої функції господарського права у відносинах державно-приватного партнерства;

– з'ясувати господарсько-правову відповідальність підприємців у реалізації стимулюючої функції господарського права;

– визначити шляхи вдосконалення чинних нормативно-правових актів, які містять положення щодо стимулювання й стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва;

– розробити науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо удосконалення господарсько-правового регулювання стимулювання й стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва.

Об'єктом дослідження є господарські правовідносини, які виникають з приводу стимулювання й стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва.

Предметом дослідження є господарсько-правове регулювання стимулювання й стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження виступає комплекс філософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів наукового пізнання. За допомогою діалектичного методу з'ясовано основні поняття щодо тематики дослідження (всі розділи). Системний метод та метод системно-структурного аналізу використовувалися для визначення стимулюючої функції господарського права, її ознаки та (підрозділ 1.1). За допомогою функціонального методу розкрито поняття «функція господарського права», «стимулююча функція», «стимули та обмеження», «державвна допомога», «державна підтримка» (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2.) Метод абстрагування та узагальнення застосовувався для вивчення і дослідження існуючих підходів щодо стимулювання підприємництва, її відповідного господарсько-правового забезпечення, застосування до окремих сфер підприємницької діяльності (підрозділи 2.1, 3.1, 3.2, 3.3.). Методи аналізу та синтезу вжито для встановлення особливостей господарського-договірного права в стимулюванні підприємницької активності, ролі стимулювання на платоспроможність підприємців та процедури її відновлення, місця стимулюючої функції господарського права у відносинах державно-приватного партнерства; ролі господарсько-правової відповідальності підприємців у реалізації стимулюючої функції господарського права, а також виявлення прогалин та колізій у чинних нормативно-правових актах, які регулюють її застосування у розвитку підприємництва (підрозділи 2.1, 3.1, 3.2, 3.3.). При формуванні висновків, розробці науково-обґрунтованих пропозиції та рекомендацій щодо удосконалення господарсько-правового регулювання застосування стимулюючої функції господарського права використовувався метод узагальнення (всі розділи).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці господарського права комплексним дослідження теоретичних та практичних проблем щодо стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва у контексті воєнного стану та перспективи вступу України до ЄС.

У межах проведеного наукового дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

уперше:

- обґрунтовано, що стимулююча функція господарського права є самостійним системоутворювальним напрямом його впливу на господарські відносини, який не зводиться лише до економічних важелів чи окремих заходів державної підтримки, а є правовим механізмом формування мотивації суб'єктів господарювання до активної, правомірної та суспільно корисної господарської

діяльності, що поєднує позитивні (заохочувальні) та негативні (обмежувальні) заходи спонукання;

- обґрунтовано, що у широкому розумінні стимулююча функція господарського права є комплексним інструментом реалізації державної економічної політики, що забезпечує баланс між свободою підприємницької діяльності та публічним інтересом, формуючи сталі умови економічної активності задля підвищення її ефективності, конкурентоспроможності бізнесу, обороноздатності країни та прогнозованого розвитку економіки, без надмірного втручання й порушення засад конкуренції; доведено, що особливого значення у цьому контексті набуває кодифікація господарського законодавства як оптимальна форма інституціоналізації стимулюючої функції права у сфері економіки, що здатне забезпечити системність, стабільність та прогнозованість державної економічної політики у довгостроковій перспективі;

на основі поведінкового критерію (наявності або відсутності стимулюючого ефекту), сформульовано доктринальне розмежування категорій «стимулювання», «державна підтримка» та «допомога» у сфері господарсько-правового регулювання з урахуванням того, що стимулювання є інструментом регуляторного впливу, спрямованим на формування бажаної економічної поведінки суб'єктів господарювання; державна підтримка — засобом створення сприятливих умов їх функціонування без обов'язкової зміни поведінки; а допомога — винятковою формою реагування держави на кризові чи надзвичайні обставини;

- обгрунтована класифікація господарсько-правових стимулів господарського договірного права за критеріями цільового призначення (спрощення укладення договорів, забезпечення найбільш якісного їхнього виконання, дотримання договірної дисципліни, запобігання негативним наслідкам порушення), правових засобів реалізації стимулів (суб'єктивні права; правові пільги; правові гарантії; заохочувальні засоби; оціночні санкції; правові виключення із загального режиму) чи порядку встановлення (законодавчі й договірні), що дозволяє відмежувати стимулюючі засоби від суміжних правових інструментів і підвищити ефективність договірного регулювання при конструюванні стимулів на різних стадіях договірного процесу, зокрема при розробці типових договірних конструкцій, удосконаленні нормативних положень щодо публічних закупівель, приватизації тощо;

удосконалено:

- поняття функцій господарського права як обумовлених соціальним призначенням господарського права (у єдності природнього та позитивного його виміру) основних напрямів впливу його норм на суспільно-економічні відносини, що визначають характер, зміст та цільову спрямованість господарсько-правового регулювання господарювання;

- визначення господарсько-правових стимулів як передбачених нормами господарського законодавства або господарським договором правових засобів

регуляторного впливу, спрямованих на формування зацікавленості суб'єктів господарювання у здійсненні економічно ефективної, правомірної та суспільно корисної діяльності шляхом надання правових переваг, гарантій, спрощень чи інших мотиваційних механізмів, що забезпечують узгодження приватних економічних інтересів із цілями та завданнями господарсько-правового регулювання;

- положення щодо визначення стимулів та обмежень господарської діяльності як двох основних та взаємодоповнювальних інструментів державного регулювання економіки, які формують правові умови здійснення господарської діяльності, забезпечуючи, з одного боку, мотивацію суб'єктів господарювання до розвитку, інвестування, впровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності, а з іншого — встановлення нормативних меж господарювання в інтересах захисту конкуренції, прав споживачів, екологічної та економічної безпеки;

- поняття інформаційно-консультаційного механізму стимулювання підприємництва як форми державної та муніципальної підтримки бізнесу й інструменту непрямого господарсько-правового стимулювання, сутність якого полягає у забезпеченні суб'єктів господарювання, насамперед малого та середнього підприємництва, безоплатним або пільговим доступом до правової, економічної та аналітичної інформації, а також консультаційних послуг, необхідних для здійснення господарської діяльності;

- поняття програмно-цільового методу розвитку підприємництва як інструменту господарсько-правового стимулювання, під яким запропоновано розуміти комплексний механізм правового та організаційного забезпечення господарської діяльності, що реалізується через систему державних і регіональних програм із визначенням пріоритетних напрямів розвитку, цілей, стимулюючих засобів та джерел фінансування, спрямованих на забезпечення послідовної, стратегічно узгодженої та ресурсно забезпеченої модернізації економіки в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення;

- підхід до господарсько-правового забезпечення цифровізації підприємницької діяльності в умовах воєнного стану, сутність якого полягає у формуванні спеціального гнучкого правового режиму, спрямованого на мінімізацію адміністративних бар'єрів, гарантуванні безперервності критичних цифрових процесів та адаптацію механізмів державного регулювання бізнесу до підвищених безпекових ризиків. Цей підхід передбачає пріоритетність електронної форми взаємодії суб'єктів господарювання з державою (реєстрація бізнесу, отримання дозволів, взаємодія з податковою), спрощення електронного документообігу (наприклад, через портал "Дія"), розширення можливостей використання цифрових засобів ідентифікації та підтвердження волевиявлення підприємців;

- удосконалено класифікацію господарсько-правових стимулів за критерієм економічного результату їх застосування шляхом виокремлення стимулів

конкурентоспроможності, інвестиційних стимулів та стимулів експортної діяльності;

- підходи до класифікації засобів реалізації стимулюючої функції господарсько-правової відповідальності, до яких віднесені: заохочувальні санкції; оціночні санкції; звільнення від господарсько-правової відповідальності у випадках, встановлених законом чи договором; правові виключення із загального механізму застосування господарсько-правової відповідальності, що полягають у закріпленні особливих підстав, обсягу та порядку реалізації санкцій за неналежне виконання договору чи порушення публічних правил ведення бізнесу;

набули подальшого розвитку:

- положення щодо необхідності забезпечення балансу між фіскальною та стимулюючою функціями оподаткування як передумови ефективного господарсько-правового стимулювання, що може забезпечуватися використанням тимчасових та цільових податкових стимулів у період воєнного стану та повоєнного відновлення економіки;

- підхід до оптимізації механізму економіко-правового стимулювання у сфері господарських договірних відносин, заснований на поєднанні розширення диспозитивних можливостей учасників господарського обороту та дерегуляції надмірних обмежень договірної взаємодії. Цей підхід ґрунтується на доцільності нормативного закріплення договірних конструкцій, що фактично сформувалися у сучасній підприємницькій практиці (дилерських, дистриб'юторських, консигнаційних договорів, договорів у сфері інноваційної діяльності тощо), а також перегляду законодавчих положень, які без достатнього економіко-правового обґрунтування ускладнюють укладення та виконання господарських договорів, насамперед у сфері кредитування бізнесу та доречним є доповнення змісту типового договору про концесію, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 643 наступним положенням: «Зміна показників інфляції та/або коливання валютних курсів не можуть бути підставою зменшення обсягу участі державного партнера у фінансуванні створення (реконструкції) та (або) експлуатації об'єктів концесії, чи зміни строків надання такого фінансування»;

- з урахуванням досвіду країн ЄС, зокрема, Фінляндії запропоновані положення щодо стимулювання кластеризації підприємств як потенційно дієвого засобу розвитку підприємництва в умовах воєнної економіки, що полягає у формуванні правових, організаційних та економічних передумов для добровільного об'єднання географічно близьких та функціонально взаємопов'язаних підприємств, наукових установ та допоміжних організацій у певній спеціалізованій галузі для підвищення їхньої конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу та стійкості економічної діяльності та обґрунтовано, що кластер у господарсько-правовому розумінні є особливою формою мережевої взаємодії юридично та економічно самостійних суб'єктів господарювання,

орієнтованою переважно не на централізоване управління, а на координацію спільної інноваційної діяльності, обмін знаннями та формування колективних конкурентних переваг;

- положення про доцільність розмежування категорій «функції права» та «функції законодавства», що дозволяє більш повно розкрити змістовні характеристики функцій права, виходячи з того що, функції права мають об'єктивний характер, зумовлений соціальним призначенням права та його значної незалежності від волі держави і нормотворчих рішень, тоді як функції законодавства носять інструментальний характер і відображають цілеспрямовану діяльність держави щодо нормативного закріплення та реалізації правових приписів; у цьому контексті функції права характеризуються постійністю дії, необхідністю та прогресивним характером впливу.

Після завершення доповіді Петров В. В. відповідав, присутніми поставлені такі запитання:

Завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор Подцерковний О. П. запитав щодо стимулювання стратегічно-важливих форм підприємництва та їх особливостей у період воєнного стану.

Петров В. В. відповів, що в умовах воєнного стану стимулювання стратегічно важливих форм підприємництва зміщується з суто фіскальних інструментів у площину державно-приватного партнерства та гарантування операційної стійкості. Основними аспектами цієї системи є: пріоритезація галузей (Defense-Tech та Енергетика), адже держава стимулює підприємства, що працюють на ВПК та енергетичну незалежність, через механізм державного гарантування замовлень. Це створює для підприємця прогнозований ринок збуту, що є найвищим стимулом у період економічної нестабільності та регуляторні «сендбокси» (Regulatory Sandboxes), адже для стратегічних підприємств (особливо у сферах виробництва БПЛА та засобів РЕБ) запроваджено спрощені режими сертифікації та випробувань. Це дозволяє скоротити шлях від розробки до експлуатації, що є критичним для обороноздатності та особливості фінансового стимулювання шляхом розширення, наприклад, програми «5-7-9%» саме для переробної промисловості та стратегічного імпортозаміщення.

Завідувачка кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції, д.ю.н., професорка Харитонова О.І. запитала щодо перспектив стимулювання підприємницької діяльності у повоєнний період.

Петров В. В. відповів, що перспективи стимулювання підприємницької діяльності у повоєнний період мають базуватися на комплексному поєднанні правових, фінансових та регуляторних інструментів, адаптованих до вимог європейської інтеграції. Зокрема, можна виділити такі ключові напрями як

гармонізація із законодавством ЄС (*acquis communautaire*), адже повоєнне відновлення економіки неможливе у відриві від євроінтеграційних процесів. Стимулювання бізнесу має відбуватися через адаптацію регуляторних стандартів ЄС, що відкриє українським підприємцям повноцінний доступ до єдиного європейського ринку та зменшить бар'єри для експорту та реформу системи державного контролю, яка передбачає перехід від фіскально-каральної моделі контролю у сфері господарювання до сервісно-орієнтованої та стимулюючої. Держава має виступати партнером, де контроль здійснюється на основі ризик-орієнтованого підходу, мінімізуючи втручання в оперативну діяльність доброчесного бізнесу.

Професорка кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професорка К. А. Возняковська запитала щодо мети, умов та порядру стимулювання відносно банківської діяльності у період воєнного стану.

Петров В. В. відповів, що стимулювання банківської діяльності в умовах воєнного стану трансформувалося з інструменту підтримки прибутковості у механізм забезпечення фінансової стійкості держави та кредитування критичних галузей. Головною метою є не лише підтримка ліквідності банківської системи, а й спрямування банківського капіталу на: кредитування підприємств оборонно-промислового комплексу та енергетики; забезпечення безперервності розрахунків у прифронтових зонах та адаптацію банків до роботи в умовах високих кредитних ризиків.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Квасніцька О. О. запитала щодо особливостей та умов стимулювання відновлення критичної інфраструктури.

Петров В. В. відповів, що стимулювання відновлення об'єктів критичної інфраструктури (ОКІ) в умовах воєнного стану вимагає поєднання інструментів прямого державного інвестування та створення особливого господарсько-правового режиму для приватних підрядників та донорів. Основними особливостями та умовами цього процесу є: запровадження моделі «Build Back Better», тобто стимулювання спрямоване не на просте відновлення за старими радянськими стандартами, а на створення інфраструктури нового типу (енергоефективної, децентралізованої та захищеної). Умовою отримання державної підтримки є відповідність проєкту сучасним безпековим та екологічним стандартам ЄС та спрощення дозвільної та містобудівної документації, адже для об'єктів критичної інфраструктури діє режим екстреного проектування та будівництва. Це дозволяє розпочинати роботи паралельно з розробкою проєктної документації, що є критично важливим для енерго- та водопостачання.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Добровольська В. В. запитала відносно того, що автор пропонує поняття «стимулювання» як способу державного регулювання та чи можливо його розглядати як метод державного регулювання?

Петров В. В. відповів, що запропонований у роботі підхід базується на розмежуванні стимулювання як широкої правової категорії та як конкретного методу впливу в системі господарського правопорядку, а також розглядається стимулювання як стратегічний напрям державної діяльності, що полягає у створенні позитивної мотивації для суб'єктів господарювання. В умовах воєнного стану це спосіб переорієнтації приватного інтересу на досягнення суспільно важливих цілей (наприклад, перехід на виробництво товарів подвійного призначення) без застосування прямих наказів.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Гофман О. Р.: запитав: у висновках зазначено, що потенційно-дієвим засобом стимулювання підприємництва в умовах воєнної економіки є кластеризація підприємств та слід розкрити її кваліфікуючи ознак в умовах воєнного стану.

Петров В. В. відповів, що кластеризація в умовах воєнного стану розглядається не просто як форма кооперації, а як стратегічний засіб господарсько-правового стимулювання, що дозволяє групі підприємств отримати ефект синергії для виживання та розвитку. В роботі виділяються такі кваліфікуючі ознаки кластеризації в умовах воєнної економіки: триторіально-безпекова концентрація, адже, на відміну від мирного часу, кластери формуються не лише за принципом економічної близькості, а й за принципом безпеки. Це створення «тилових виробничих хабів» у відносно безпечних регіонах, де релоковані підприємства інтегруються з місцевими постачальниками та науковими базами та оборонна спрямованість та подвійне призначення: Кваліфікуючою ознакою воєнного кластера є наявність у його складі «ядра» — підприємства ОПК або критичної інфраструктури, навколо якого групуються малі та середні підприємства, що забезпечують комплектуючі, логістику та IT-підтримку.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Згама А. О. вказала, що у висновках автор зазначає, що держава змушена поєднувати заходи негативного та позитивного стимулювання та слід уточнити зазначене в контексті сучасних умов підприємництва.

Петров В. В. відповів, що в сучасних умовах воєнного стану державне регулювання не може бути односпрямованим; воно функціонує як дворівнева система, де позитивні стимули створюють можливості, а негативні — задають жорсткі межі, необхідні для виживання держави. Так, позитивне стимулювання («метод заохочення») це заходи, спрямовані на підтримку життєздатності бізнесу

та його розвиток у пріоритетних напрямах, наприклад, грантова підтримка та пільгове кредитування, так держава пропонує ресурси (програма «єРобота», кредити «5-7-9%») як винагороду за створення робочих місць та податкову резиденцію в Україні або дерегуляція, тобто. перехід на декларативний принцип роботи (замість ліцензій) діє як позитивний стимул для швидкого старту нових проєктів. Негативне стимулювання («метод правового обмеження та стримування»), адже це не просто санкції, а створення умов, за яких «небажана» для держави поведінка стає економічно чи юридично невигідною. Наприклад, це валютні обмеження у вигляді жорсткого контролю за репатріацією прибутку та строками повернення валютної виручки. Це «негативний» стимул, що змушує бізнес утримувати капітал всередині національної економіки або санкційного комплаєнсу шляхом встановлення суворої відповідальності (аж до конфіскації активів) за господарські зв'язки з контрагентами країни-агресора.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Будурова Г. М. запитала які механізми стимулювання малого та середнього бізнесу можуть бути адаптовані для забезпечення більш ефективної інтеграції українських підприємств у глобальні ланцюги вартості?

Петров В. В. відповів, що для ефективного включення українського малого та середнього бізнесу (МСБ) до глобальних ланцюгів вартості (Global Value Chains — GVC) в умовах воєнного стану та євроінтеграції, механізми стимулювання мають бути спрямовані на подолання технологічного та регуляторного розриву. Основними адаптивними механізмами є: стимулювання сертифікації та стандартизації: державне субсидування витрат на отримання міжнародних сертифікатів (ISO, CE, GlobalG.A.P.), адже без відповідності цим стандартам український МСБ залишається ізольованим від ринків ЄС та США; експортне кредитування та страхування: активізація роботи Експортно-кредитного агентства (ЕКА) щодо страхування не лише фінансових, а й воєнних ризиків для іноземних замовників, які працюють з українськими постачальниками та стимулювання «цифрового експорту» шляхом надання податкових пільг для МСБ, що впроваджують системи ERP та CRM, інтегровані з міжнародними логістичними платформами, що забезпечує прозорість ланцюга поставок для глобальних партнерів.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Попелюк В. П. запитав, що у підрозділі 3.3. мова йдеться про господарсько-правову відповідальність підприємців у реалізації стимулюючої функції господарського права. Вважаю, що потрібно більш детально розкрити зазначену тезу з урахуванням суттєвих змін господарського законодавства.

Петров В. В. відповів, що теза про відповідальність як елемент стимулюючої функції базується на концепції «відповідального стимулювання». В умовах оновленого господарського законодавства ця взаємодія розкривається

через такі положення: конститутивна роль відповідальності, адже саме відповідальність виступає «зворотним боком» стимулу. Якщо держава надає позитивний стимул (пільгу, грант, кредит), то господарсько-правова відповідальність за нецільове використання цих ресурсів має бути не лише каральною, а й компенсаційно-стимулюючою; механізм «Clawback» (повернення стимулів): суттєвою зміною є впровадження умовних зобов'язань. У разі невиконання підприємцем інвестиційного плану або умов релокації, він зобов'язаний повернути отримані преференції з нарахуванням штрафних санкцій, що стимулює суб'єкта до реального виконання зобов'язань, а не просто до отримання допомоги та трансформація штрафних санкцій, адже, саме в умовах воєнного стану законодавець зміщує акцент на негайне усунення порушення. Наприклад, замість простого штрафу за порушення енерголімітів, стимулююча функція реалізується через підвищені тарифи на понадлімітне споживання, що стимулює до енергоефективності.

Після відповідей на запитання виступив **науковий керівник** – д.ю.н., професор **ПОДЦЕРКОВНИЙ Олег Петрович**.

Науковий керівник зазначив, що в цілому дисертанту вдалося повністю виконати поставлені завдання досліджені завдяки використання сукупності загально-наукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: діалектичний метод, системно-структурний метод, метод системного аналізу, статистичний метод, порівняльно-правовий метод. З метою отримання достовірних і об'єктивних результатів дослідження усі методи використовувалися у взаємозв'язку та взаємозалежності.

У процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи Петров В. В. проявив себе як самостійний, наполегливий, відповідальний, високоерудований науковець, який уміє поставити і вирішити складні наукові завдання, володіє методами наукових досліджень, комунікаційними та іншими компетентностями, що дозволяють йому цілісно, у логічній послідовності представляти результати власних досліджень, публікувати їх у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях, обговорювати у науковій спільності, обґрунтовувати та відстоювати власні наукові досягнення.

Окремі результати дисертаційної роботи Петрова В. В. «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва» є частинами наукового дослідження Національного університету «Одеська юридична академія» за темою «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (номер державної реєстрації: 0116U0184), що підтверджує актуальність та цінність його напрацювань.

Дисертаційна робота Петрова В. В. має як теоретичну, так і практичну цінність. У роботі представлена низка розробок, наприклад, щодо визначення стимулюючої функції господарського права як самостійного і

системоутворювального напрямку його впливу на господарські відносини, який не зводиться ані до суто економічних важелів, ані до фрагментарних заходів державної підтримки, а її зміст полягає у формуванні правових мотивів для активної, правомірної та суспільно корисної господарської діяльності шляхом поєднання позитивного та негативного стимулювання. Вперше запропоновано визначення господарсько-правових стимулів як частини державної регуляторної політики, спрямованої на досягнення економічно-господарських цілей та об'єктів стимулюючої функції господарського права, що представляють собою сукупність правових норм, механізмів та інструментів, які спонукають суб'єктів господарювання до певної, бажаної для держави та суспільства поведінки, а також сприяють розвитку економіки, підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та обороноздатності.

Також у роботі запропоновані підходи до поняття «стимулювання» як способу державного регулювання господарської діяльності це диспозитивний (заохочувальний) метод впливу держави, що полягає у створенні преференційних умов для суб'єктів господарювання з метою добровільного спонукання їх до здійснення бажаної для суспільства та економіки діяльності, а також є одним із найбільш гнучких і ринково-орієнтованих методів державного регулювання, спрямованим на посилення конкурентоспроможності та структурну перебудову економіки.

Проведене дослідження спрямоване на подальший розвиток теоретичних засад, розроблення методичного забезпечення та практичних рекомендацій з формування, оцінювання та удосконалення положень щодо стимулюючої функції господарського права як його системоутворювального чинника. Дисертаційна робота Петрова В. В. «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва» містить результати з різним ступенем наукової новизни – удосконалено та дістали подальшого розвитку.

Петров В. В. повністю виконано індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. У процесі роботи з підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи Петров В. В. проявив себе як наполегливий, здібний та вдумливий дослідник. На належному рівні та своєчасно виконував індивідуальний навчальний план, має високі оцінки.

Науковим керівником зазначено, що дисертація Петрова В. В. «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Дисертація містить й інші положення, що мають важливе теоретичне та прикладне значення та наукову новизну:

Основні результати дисертації відображено у 10-ти наукових публікаціях, у тому числі у 6-ох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, у 4-ох тезах доповідей, оприлюднених

на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, які розкривають основний зміст дисертації. Наукові публікації містять основні положення та результати дисертаційного дослідження. Положення, що викладені в дисертації, розроблені автором особисто. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам опублікованих праць, у дисертації не використовувалися.

Результати дисертаційного дослідження В. В. Петрова можуть бути використані для подальшої розробки законодавчих пропозицій-змін щодо місця, ролі та значення стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва.

У процесі підготовки дисертації Петров В. В. плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі, результатом чого є написання дисертаційного дослідження. Здобувач виконав індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план у повному обсязі. Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно.

Щодо загальної оцінки роботи Петрова В. В. у процесі підготовки дисертації, виконання індивідуального плану наукової роботи, а також індивідуального навчального плану вона оцінюється на відмінно.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Петрова В. В. на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва» є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає всім встановленим вимогам, може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, галузі знань 08 Право у разовій спеціалізованій вченій раді, а її автор заслуговує, на основі захисту, присвоєння наукового ступеня доктора філософії.

У **обговоренні** дисертаційного дослідження брали участь:

Завідувач кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції, д.ю.н., професор Харитонова О.І. надала високу оцінку дисертації, кількості та характеру досліджених у ній питань, ґрунтовності дослідження, вдалості та значущості висновків, відмітила слушність пропозицій та рекомендацій. Відзначила відображення основних положень дисертації у публікаціях Петрова В.В. Зазначила, що дисертація Петрова В.В. на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Професор кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор К. А. Возняковська надала високу оцінку дисертації, кількості та характеру

досліджених у ній питань, ґрунтовності дослідження, вдалості та значущості висновків, відмітила слушність пропозицій та рекомендацій. Відзначила відображення основних положень дисертації у публікаціях Петрова В.В. та зауважила щодо специфіки стимулювання господарсько-фінансових правовідносин. Загалом, висловила підтримку щодо допуску дисертації до публічного захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Добровольська В. В. надала високу оцінку дисертації, кількості та характеру досліджених у ній питань, ґрунтовності дослідження, вдалості та значущості висновків, відмітила слушність пропозицій та рекомендацій. Зазначила, що дисертація Петрова В.В. на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Квасніцька О. О. підкреслила актуальність теми, значущість проблематики для теорії та практики, вдалу архітектоніку роботи, правильне розкриття питань, вказаних у роботі, повне досягнення мети та завдань дослідження. Вказала, що робота Петрова В.В. на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки господарського права, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Будурова Г. М. відмітила високий науковий рівень дослідження, актуальність, повноту висновків. Окреслила дискусійне питання, яке носить уточнюючий та рекомендаційний характер, що потрібно було б розкрити питання: на якому етапі розвитку, на даний момент, знаходиться цифровізація засобів стимулювання. Вказала, що дисертація Петрова В.В. на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Попелюк В. П. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Вказав на окремі дискусійні питання, які носять рекомендаційний характер, а саме про доцільним розкриття стимулювання щдо господарсько-правової відповвідальності. Дисертація Петрова В.В. на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам і може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Згама А. О. відзначила обґрунтованість та повноту викладених основних наукових положень та

доцільність використання розроблених теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій. Автор досить неоднозначно висловлюється щодо стимулювання логістичної діяльності в умовах воєнного стану. Дисертація Петрова В.В. на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам і може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Гофман О. Р. відзначив обґрунтованість та повноту викладених основних наукових положень та доцільність використання розроблених теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій. Автор досить неоднозначно висловлюється щодо державної підтримки та стимулювання підприємницької діяльності. Дисертація Петрова В.В. на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам і може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати наступний

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Петрова Володимира Володимировича на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. З переходом української економіки на ринкові рейки, розширенням свободи вибору людини, зростанням засад добровільності в її поведінці, закономірно підвищується роль стимулюючих важелів правового впливу. Тому розгалужена система стимулів у вигляді суб'єктивних прав, законних інтересів, заохочень, гарантій та пільг розглядається сьогодні як необхідний атрибут демократичної, правової держави.

Безумовно, питома вага стимулюючих засобів значно відзріняється залежно від сфери правового регулювання та сучасних умов господарювання. Наприклад, можливості правового стимулювання об'єктивно обмежені у кримінальному, адміністративному праві через саму природу регульованих ними суспільних відносин. Тут традиційно панують заборони, обмеження, заходи юридичного

примусу, у той час як стимули мають поодинокий характер і застосовуються радше як виключення.

Протилежна ситуація спостерігається у господарських відносинах, головна енергія яких – підприємницька діяльність, – носить виключно добровільний, ініціативний характер, чим обумовлюється необхідність широкого використання правових стимулів, побудови загально-стимулюючого режиму господарювання. Не випадково, що Господарський кодекс України зводив правове стимулювання до рангу найважливіших форм впливу на національну економіку, підкреслюючи його значення у вирішенні таких складних завдань як забезпечення науково-технічного прогресу, конкурентоспроможності вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення.

Викладені вище аргументи свідчать про вельми значний потенціал господарсько-правових стимулів у підвищенні ефективності регулювання економічних відносин, особливо під час воєнного стану та повоєнного відновлення.

Таким чином, грунтовне дослідження стимулюючої функції господарського права слід віднести до числа пріорітетних завдань сучасної юридичної науки. Це зумовлює необхідність комплексного аналізу та обґрунтовує актуальність теми дослідження.

Проблемам визначення поняття та ознак стимулюючої функції господарського права присвячені праці чисельних вітчизняних і зарубіжних вчених, як юристів, так й економістів, серед яких: О. А. Беляневич, К. А. Возняковська, О. Р. Гофман, В. В. Добровольська, Д. В. Задихайло, Р. А. Іваничук, Р. А. Калюжний, М. С. Кельман, Д. В. Лічак, Н. М. Крестовська, Т. Ю. Мельник, О. П. Подцерковний, В. Ф. Погорілко, В. В. Рєзнікова, В. А. Устименко, М. В. Цвік, Т. І. Швидка, А. В. Шевчук та ін.

У зв'язку з наведеним вище дослідження правових аспектів стимулюючої функції господарського права є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках наукового дослідження Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021-2025 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000266), «Соціально-політична стабільність в період воєнних та поствоєнних трансформацій: правові, економічні, гуманітарні, інноваційно-технічні можливості в цифрову еру» на 2026-2030 рр. (державний реєстраційний номер 0126U000107) на 2026-2030 рр., а також в рамках планів науково-дослідницької роботи кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Господарсько-правові засоби забезпечення випереджального економічного розвитку України» на 2021-2025 рр. та «Трансформація господарських та господарсько-процесуальних засобів під впливом безпекових, соціальних та євроінтеграційних детермінант» на 2026-2030 рр.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у проведенні комплексного аналізу, з'ясуванні сутності, значення та динаміки стимулюючої функції господарського права в контексті динаміки підприємництва та розробці пропозицій з удосконалення чинного законодавства у досліджуваній галузі.

Для досягнення поставленої мети у дисертації вирішувались такі завдання:

– проаналізувати науково-теоретичні підходи до визначення та ролі стимулюючої функції у системі функцій господарського права;

– дослідити особливості взаємозв'язку стимулів і обмежень як методів регулювання господарських відносин;

– охарактеризувати стимулюючі правові механізми регулювання господарської комерційної діяльності (підприємництва) у контексті державної економічної політики;

– визначити системний характер господарсько-правових засобів стимулювання розвитку підприємництва;

– окреслити особливості господарського-договірного права в стимулюванні підприємницької активності;

– виявити особливості ролі стимулювання на платоспроможність підприємців та процедури її відновлення;

– дослідити стимулювання підприємницької активності та виробництва в умовах воєнного стану;

– встановити роль та місце стимулюючої функції господарського права у відносинах державно-приватного партнерства;

– з'ясувати господарсько-правову відповідальність підприємців у реалізації стимулюючої функції господарського права;

– визначити шляхи вдосконалення чинних нормативно-правових актів, які містять положення щодо стимулювання й стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва;

– розробити науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо удосконалення господарсько-правового регулювання стимулювання й стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва.

Об'єктом дослідження є господарські правовідносини, які виникають з приводу стимулювання й стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва.

Предметом дослідження є господарсько-правове регулювання стимулювання й стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження виступає комплекс філософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів наукового пізнання. За допомогою діалектичного методу з'ясовано основні поняття щодо тематики дослідження (всі розділи). Системний метод та метод системно-структурного аналізу використовувалися для

визначення стимулюючої функції господарського права, її ознаки та (підрозділ 1.1). За допомогою функціонального методу розкрито поняття «функція господарського права», «стимулююча функція», «стимули та обмеження», «державна підтримка», «державна допомога» (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2.) Метод абстрагування та узагальнення застосовувався для вивчення і дослідження існуючих підходів щодо стимулювання підприємництва, її відповідного господарсько-правового забезпечення, застосування до окремих сфер підприємницької діяльності (підрозділи 2.1, 3.1, 3.2, 3.3.). Методи аналізу та синтезу вжито для встановлення особливостей господарського-договірного права в стимулюванні підприємницької активності, ролі стимулювання на платоспроможність підприємців та процедури її відновлення, місця стимулюючої функції господарського права у відносинах державно-приватного партнерства; ролі господарсько-правової відповідальності підприємців у реалізації стимулюючої функції господарського права, а також виявлення прогалин та колізій у чинних нормативно-правових актах, які регулюють її застосування у розвитку підприємництва (підрозділи 2.1, 3.1, 3.2, 3.3.). При формуванні висновків, розробці науково-обґрунтованих пропозиції та рекомендацій щодо удосконалення господарсько-правового регулювання застосування стимулюючої функції господарського права використовувався метод узагальнення (всі розділи).

Теоретичну основу дисертаційного дослідження складають праці вітчизняних та зарубіжних учених у галузі господарського та цивільного права, а також фундаментальні дослідження з теорії права.

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, міжнародно-правові акти, Цивільний та Податковий України, Закони України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років» підзаконні акти, а також законодавство окремих зарубіжних країн.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять статистичні дані, практика спеціально уповноважених державних органів та судова практика.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці господарського права комплексним дослідження теоретичних та практичних проблем щодо стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва у контексті воєнного стану та перспективи вступу України до ЄС.

У межах проведеного наукового дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

уперше:

- обґрунтовано, що стимулююча функція господарського права є самостійним системоутворювальним напрямом його впливу на господарські відносини, який не зводиться лише до економічних важелів чи окремих заходів

державної підтримки, а є правовим механізмом формування мотивації суб'єктів господарювання до активної, правомірної та суспільно корисної господарської діяльності, що поєднує позитивні (заохочувальні) та негативні (обмежувальні) заходи спонукання;

- обґрунтовано, що у широкому розумінні стимулююча функція господарського права є комплексним інструментом реалізації державної економічної політики, що забезпечує баланс між свободою підприємницької діяльності та публічним інтересом, формуючи сталі умови економічної активності задля підвищення її ефективності, конкурентоспроможності бізнесу, обороноздатності країни та прогнозованого розвитку економіки, без надмірного втручання й порушення засад конкуренції; доведено, що особливого значення у цьому контексті набуває кодифікація господарського законодавства як оптимальна форма інституціоналізації стимулюючої функції права у сфері економіки, що здатне забезпечити системність, стабільність та прогнозованість державної економічної політики у довгостроковій перспективі;

на основі поведінкового критерію (наявності або відсутності стимулюючого ефекту), сформульовано доктринальне розмежування категорій «стимулювання», «державна підтримка» та «допомога» у сфері господарсько-правового регулювання з урахуванням того, що стимулювання є інструментом регуляторного впливу, спрямованим на формування бажаної економічної поведінки суб'єктів господарювання; державна підтримка — засобом створення сприятливих умов їх функціонування без обов'язкової зміни поведінки; а допомога — винятковою формою реагування держави на кризові чи надзвичайні обставини;

- обгрунтована класифікація господарсько-правових стимулів господарського договірного права за критеріями цільового призначення (спрощення укладення договорів, забезпечення найбільш якісного їхнього виконання, дотримання договірної дисципліни, запобігання негативним наслідкам порушення), правових засобів реалізації стимулів (суб'єктивні права; правові пільги; правові гарантії; заохочувальні засоби; оціночні санкції; правові виключення із загального режиму) чи порядку встановлення (законодавчі й договірні), що дозволяє відмежувати стимулюючі засоби від суміжних правових інструментів і підвищити ефективність договірного регулювання при конструюванні стимулів на різних стадіях договірного процесу, зокрема при розробці типових договірних конструкцій, удосконаленні нормативних положень щодо публічних закупівель, приватизації тощо;

удосконалено:

- поняття функцій господарського права як обумовлених соціальним призначенням господарського права (у єдності природнього та позитивного його виміру) основних напрямів впливу його норм на суспільно-економічні відносини, що визначають характер, зміст та цільову спрямованість господарсько-правового регулювання господарювання;

- визначення господарсько-правових стимулів як передбачених нормами господарського законодавства або господарським договором правових засобів регуляторного впливу, спрямованих на формування зацікавленості суб'єктів господарювання у здійсненні економічно ефективної, правомірної та суспільно корисної діяльності шляхом надання правових переваг, гарантій, спрощень чи інших мотиваційних механізмів, що забезпечують узгодження приватних економічних інтересів із цілями та завданнями господарсько-правового регулювання;

- положення щодо визначення стимулів та обмежень господарської діяльності як двох основних та взаємодоповнювальних інструментів державного регулювання економіки, які формують правові умови здійснення господарської діяльності, забезпечуючи, з одного боку, мотивацію суб'єктів господарювання до розвитку, інвестування, впровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності, а з іншого — встановлення нормативних меж господарювання в інтересах захисту конкуренції, прав споживачів, екологічної та економічної безпеки;

- поняття інформаційно-консультаційного механізму стимулювання підприємництва як форми державної та муніципальної підтримки бізнесу й інструменту непрямого господарсько-правового стимулювання, сутність якого полягає у забезпеченні суб'єктів господарювання, насамперед малого та середнього підприємництва, безоплатним або пільговим доступом до правової, економічної та аналітичної інформації, а також консультаційних послуг, необхідних для здійснення господарської діяльності;

- поняття програмно-цільового методу розвитку підприємництва як інструменту господарсько-правового стимулювання, під яким запропоновано розуміти комплексний механізм правового та організаційного забезпечення господарської діяльності, що реалізується через систему державних і регіональних програм із визначенням пріоритетних напрямів розвитку, цілей, стимулюючих засобів та джерел фінансування, спрямованих на забезпечення послідовної, стратегічно узгодженої та ресурсно забезпеченої модернізації економіки в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення;

- підхід до господарсько-правового забезпечення цифровізації підприємницької діяльності в умовах воєнного стану, сутність якого полягає у формуванні спеціального гнучкого правового режиму, спрямованого на мінімізацію адміністративних бар'єрів, гарантуванні безперервності критичних цифрових процесів та адаптацію механізмів державного регулювання бізнесу до підвищених безпекових ризиків. Цей підхід передбачає пріоритетність електронної форми взаємодії суб'єктів господарювання з державою (реєстрація бізнесу, отримання дозволів, взаємодія з податковою), спрощення електронного документообігу (наприклад, через портал "Дія"), розширення можливостей використання цифрових засобів ідентифікації та підтвердження волевиявлення підприємців;

- удосконалено класифікацію господарсько-правових стимулів за критерієм економічного результату їх застосування шляхом виокремлення стимулів конкурентоспроможності, інвестиційних стимулів та стимулів експортної діяльності;

- підходи до класифікації засобів реалізації стимулюючої функції господарсько-правової відповідальності, до яких віднесені: заохочувальні санкції; оціночні санкції; звільнення від господарсько-правової відповідальності у випадках, встановлених законом чи договором; правові виключення із загального механізму застосування господарсько-правової відповідальності, що полягають у закріпленні особливих підстав, обсягу та порядку реалізації санкцій за неналежне виконання договору чи порушення публічних правил ведення бізнесу;

набули подальшого розвитку:

- положення щодо необхідності забезпечення балансу між фіскальною та стимулюючою функціями оподаткування як передумови ефективного господарсько-правового стимулювання, що може забезпечуватися використанням тимчасових та цільових податкових стимулів у період воєнного стану та повоєнного відновлення економіки;

- підхід до оптимізації механізму економіко-правового стимулювання у сфері господарських договірних відносин, заснований на поєднанні розширення диспозитивних можливостей учасників господарського обороту та дерегуляції надмірних обмежень договірної взаємодії. Цей підхід ґрунтується на доцільності нормативного закріплення договірних конструкцій, що фактично сформувалися у сучасній підприємницькій практиці (дилерських, дистриб'юторських, консигнаційних договорів, договорів у сфері інноваційної діяльності тощо), а також перегляду законодавчих положень, які без достатнього економіко-правового обґрунтування ускладнюють укладення та виконання господарських договорів, насамперед у сфері кредитування бізнесу та доречним є доповнення змісту типового договору про концесію, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 643 наступним положенням: «Зміна показників інфляції та/або коливання валютних курсів не можуть бути підставою зменшення обсягу участі державного партнера у фінансуванні створення (реконструкції) та (або) експлуатації об'єктів концесії, чи зміни строків надання такого фінансування»;

- з урахуванням досвіду країн ЄС, зокрема, Фінляндії запропоновані положення щодо стимулювання кластеризації підприємств як потенційно дієвого засобу розвитку підприємництва в умовах воєнної економіки, що полягає у формуванні правових, організаційних та економічних передумов для добровільного об'єднання географічно близьких та функціонально взаємопов'язаних підприємств, наукових установ та допоміжних організацій у певній спеціалізованій галузі для підвищення їхньої конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу та стійкості економічної діяльності та обґрунтовано,

що кластер у господарсько-правовому розумінні є особливою формою мережевої взаємодії юридично та економічно самостійних суб'єктів господарювання, орієнтованою переважно не на централізоване управління, а на координацію спільної інноваційної діяльності, обмін знаннями та формування колективних конкурентних переваг;

- положення про доцільність розмежування категорій «функції права» та «функції законодавства», що дозволяє більш повно розкрити змістовні характеристики функцій права, виходячи з того що, функції права мають об'єктивний характер, зумовлений соціальним призначенням права та його значної незалежності від волі держави і нормотворчих рішень, тоді як функції законодавства носять інструментальний характер і відображають цілеспрямовану діяльність держави щодо нормативного закріплення та реалізації правових приписів; у цьому контексті функції права характеризуються постійністю дії, необхідністю та прогресивним характером впливу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у:

практичній діяльності – для вироблення роз'яснень, з метою правильного та однакового застосування господарсько-правових норм у процесі стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва;

науково-дослідній роботі – для подальшого дослідження господарсько-правового застосування стимулюючої функції господарського права у розвитку підприємництва;

навчальному процесі – при викладанні наступних навчальних дисциплін (навчальних курсів): «Господарське право», «Контрактне право» під час підготовки силабусів, підручників, навчально-методичних посібників із зазначених дисциплін та в науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти (акт впровадження в освітній процес Національного університету «Одеська юридична академія», акт впровадження в діяльність Адвокатського об'єднання «РЕЗОЛЮТ» та Господарського суду Миколаївської області).

Особистий внесок здобувача. Дисертація становить самостійне дослідження, висновки та пропозиції, викладені у дисертації, становлять особистий здобуток автора.

У спільній статті з науковим керівником Подцерковним О. П. «Щодо поняття та ознак економіко-стимулюючої функції господарського права» дисертантом доведено, що стимулююча функція господарського права є самостійним і системоутворювальним напрямом його впливу на господарські відносини, який не зводиться ані до суто економічних важелів, ані до фрагментарних заходів державної підтримки.

Апробація результатів дослідження. Висновки і положення дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданні кафедри господарського права і процесу. Основні результати наукового дослідження оприлюднені на: міжнародній науково-практичній конференції «Європейські

орієнтири України: нові виміри у воєнний час» (16 травня 2025 року, м. Одеса) - особиста участь; міжнародній науковій інтернет-конференції «Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 75)» (26 вересня 2025 року) - дистанційна участь; всеукраїнській науковій конференції «Шерешевські цивілістичні читання: Захист прав приватної особи в умовах війни» (03 грудня 2025 року) - особиста участь; міжнародній науковій інтернет-конференції «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення» (випуск 105). (12 грудня 2025 року) - дистанційна участь.

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження відображені у десятти наукових публікаціях, у тому числі у шістьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, а також чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Список публікацій здобувача, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Петров В. В. Щодо питання про функції господарського права. *Київський часопис права.* 2025. №. 3. С. 90-98. DOI https://doi.org/10.32782/klj/2025.3.12
2. Петров В. В. Щодо поняття та ознак стимулювання логістичної діяльності в умовах воєнного стану: господарсько-правовий аспект. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* 2025. 47. С. 247-255. https://doi.org/10.5281/zenodo.18024344
3. Петров В. В. Забезпечення конкурентоздатності підприємців засобами господарсько-правового забезпечення. *Академічні візії*. 2025. № 48. С 1-8. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17775177.
4. Подцерковний О. П., Петров В. В. Щодо поняття та ознак економіко-стимулюючої функції господарського права. *Право та державне управління.* 2025. № 4. С. 74-79. DOI https://doi.org/10.32782/pdu.2025.4.10
5. Петров В. В. Щодо публічно-приватного партнерства через призму стимулюючої функції господарського права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. № 6. С. С. 41-45. DOI https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.6.8
6. Петров В. В. Щодо стимулів та обмежень з погляду рівноваги регулюючого спливу держави на сфері господарювання. International Bulletin on Public Administration and Legal Affairs. 2025. № 4 (6). С. 81-86. DOI: https://doi.org/10.32844/ibpala-2025-4.12

Список публікацій здобувача, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати

1. Гофман О. Р., Петров В. В. Підтримка енергетичного сектору України в умовах війни: національний та міжнародний аспект. «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час»: матер. Міжнародної наук.-практ. конференції. (м. Одеса, 16 травня 2025 р.). у 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2025. Т. 2. С. 251-254. Режим доступу: https://hdl.handle.net/11300/30608
2. Петров В. В. Щодо об'єкту стимулюючої функції господарського права: матеріали міжнародна наукова інтернет-конференція на тему: «Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 75)». 26.09.2025 р. URL: https://www.lex-line.com.ua/
3. Петров В. В. Роль господарсько-правової відповідальності підприємців у реалізації стимулюючої функції господарського права: матеріали Всеукраїнській науковій конференції «Шерешевські цивілістичні читання: Захист прав приватної особи в умовах війни», (03 грудня 2025 року). [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2025. С. 184-187.
4. Петров В. В. Щодо ролі господарського-договірного права в стимулюванні підприємницької активності: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції на тему "Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення" (випуск 105). 12.12.2025. http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/artic

Характеристика особистості здобувача. У 2005 році закінчив Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України і отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Державне управління» та здобув кваліфікацію магістра державного управління. У лютому 1995 року був прийнятий на службу до Одеської митниці ДМСУ на посаду інспектора. У період з лютого 1995 року по жовтень 2011 року працював інспектором, старшим інспектором, головним інспектором, начальником сектора, заступником начальника відділу, начальником відділу, заступником начальника митного поста, начальником митного поста в зонах діяльності Одеської, Чорноморської регіональної, Приморської, Південної, Ягодинської, Київської регіональної митниць. У листопаді 2011 року було призначено на посаду начальника Чернівецької митниці ДМСУ, яку займав до квітня 2014 року. З 2014 року по теперішній час займається підприємницькою діяльністю з надання послуг з митного оформлення товарів. У 2022 році вступив до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія».

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення, які виносяться на захист, розроблені автором особисто.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Петрова Володимира Володимировича на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами) та **рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

У результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 8 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи Петрова Володимира Володимировича до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді. Науковий керівник Подцерковний О. П. участі в голосуванні не брав.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Петрова Володимира Володимировича на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Петрова Володимира Володимировича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та Порядку присудження

ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

3. Рекомендувати дисертацію Петрова Володимира Володимировича на тему «Стимулююча функція господарського права у розвитку підприємництва» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді наступний склад разової спеціалізованої вченої ради для проведення публічного захисту:

Голова разової спеціалізованої вченої ради: Харитонова Олена Іванівна докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія», член-кореспондент Національної академії правових наук України.

Рецензенти:

Добровольська Володимира Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Гофман Олександр Рудольфович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Опоненти:

Устименко Володимир Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрНУ України, директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», Заслужений юрист України.

Рєзнікова Вікторія Вікторівна, докторка юридичних наук, професорка, член-кореспондент НАПрН України, завідувачка кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 8; проти – немає; утримались – немає; науковий керівник участі у голосуванні не брав.

Головуюча на засіданні,
завідувачка кафедри
права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
докторка юридичних наук, професорка **Олена ХАРИТОНОВА**